

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MATEMATIKA FANIGA QIZIQISHNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

OSIYO XALQARO Universiteti 1- kurs magistranti

Ibadullayeva Saodatjon Xajiboyevna

Ilmiy rahbar: Elov Ziyodulla Sattorovich

Annotatsiya

Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematika faniga bo'lgan qiziqishni shakllantirish va uni rivojlantirishning pedagogik, psixologik hamda metodik jihatlari chuqur tahlil etilgan. Boshlang'ich ta'lim bosqichida matematika fanining o'quvchilarning intellektual rivoji, mantiqiy tafakkuri va mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishdagi o'rni asoslab berilgan. Maqolada matematika darslarini samarali tashkil etishda o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish, interfaol metodlar, didaktik o'yinlar, ko'rgazmali vositalar va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, o'qituvchi shaxsining ta'lim jarayonidagi roli, rag'batlantirish mexanizmlari hamda oila va maktab hamkorligining matematika faniga bo'lgan qiziqishni oshirishdagi ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, matematika o'qitish, o'quvchi qiziqishi, motivatsiya, interfaol metodlar, didaktik o'yinlar, pedagogik texnologiyalar, mantiqiy tafakkur.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi ta'lim tizimining eng muhim va mas'uliyatli bo'g'ini hisoblanadi, chunki aynan shu davrda o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan munosabati, o'qishga qiziqishi va shaxs sifatida shakllanish jarayoni boshlanadi. Boshlang'ich sinfda egallangan bilimlar keyingi ta'lim bosqichlarida o'zlashtiriladigan murakkab tushunchalar

uchun poydevor vazifasini bajaradi. Shu sababli boshlang'ich ta'limda o'qitiladigan fanlarning mazmuni, metodlari va shakllari o'quvchilarning yosh, psixologik va individual xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilishi zarur. Ayniqsa, matematika fani boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun muhim ahamiyatga ega bo'lib, u nafaqat hisob-kitoblarni o'rgatadi, balki o'quvchilarning mantiqiy fikrlashi, tahliliy qobiliyati va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Matematika fani o'quvchilarning intellektual rivojida yetakchi o'rin egallaydi. Ushbu fan orqali o'quvchilar sonlar va miqdorlar bilan ishlashni, solishtirishni, umumlashtirishni, xulosa chiqarishni o'rganadilar. Shu bilan birga, matematika kundalik hayot bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'quvchilarga real hayotiy vaziyatlarni tushunish va tahlil qilish imkonini beradi. Biroq boshlang'ich sinf o'quvchilari yosh xususiyatiga ko'ra abstrakt tushunchalarni qabul qilishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Agar matematika darslari faqatgina qoidalar, formulalar va ko'p marotaba takrorlanadigan mashqlar asosida tashkil etilsa, o'quvchilarda bu fanga nisbatan salbiy munosabat shakllanishi, qiziqishning pasayishi kuzatilishi mumkin. Shu bois matematika faniga qiziqishni shakllantirish boshlang'ich ta'limning eng muhim pedagogik vazifalaridan biri hisoblanadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematika faniga bo'lgan qiziqish ko'p jihatdan o'qituvchining pedagogik mahorati, darsni tashkil etish uslubi va ta'lim jarayoniga bo'lgan yondashuviga bog'liq. O'qituvchi dars jarayonida o'quvchilarni faqat bilim oluvchi subyekt sifatida emas, balki faol ishtirokchi sifatida ko'ra bilishi lozim. O'quvchilarning fikrlarini tinglash, savollar berishiga imkon yaratish, ularni mustaqil fikrlashga undash matematika faniga bo'lgan qiziqishni oshiradi. O'qituvchi tomonidan yaratilgan ijobiy psixologik muhit o'quvchilarning darsga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi.

Matematika darslarida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Guruhli ishlash, juftlikda topshiriq bajarish, muammoli vaziyatlar yaratish, savol-javoblar orqali o'quvchilarning dars jarayoniga faol jalb etilishi ta'lim samaradorligini oshiradi. Interfaol metodlar o'quvchilarda muloqot

madaniyatini, fikrini asoslab berish qobiliyatini va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa matematika faniga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi.

Didaktik o'yinlar boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematika faniga qiziqishni shakllantirishning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. O'yin faoliyati bolalar uchun tabiiy jarayon bo'lib, ular o'yin orqali bilimni oson va qiziqarli tarzda o'zlashtiradilar. Matematik o'yinlar yordamida sonlar, arifmetik amallar, geometrik shakllar va mantiqiy bog'lanishlar o'quvchilarga tushunarli bo'ladi. O'yin jarayonida o'quvchilar o'zlarini erkin his qiladilar, xato qilishdan qo'rqmaydilar va bilim olishdan zavq oladilar. Natijada matematik bilimlar mustahkam va barqaror bo'ladi.

Ko'rgazmali vositalardan foydalanish boshlang'ich sinfda matematika fanini o'qitishda alohida ahamiyatga ega. Rangli kartochkalar, hisoblash tayoqchalari, geometrik shakllar, rasmlar va jadvallar orqali mavzularni tushuntirish o'quvchilarning bilimni tez va samarali o'zlashtirishiga yordam beradi. Ko'rgazmalilik tamoyili o'quvchilarning abstrakt tushunchalarni aniq obrazlar orqali anglashiga imkon yaratadi. Bu esa matematika faniga bo'lgan qiziqishni oshiradi va bilimlarning mustahkam bo'lishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish matematika darslarini yanada qiziqarli va samarali qilish imkonini beradi. Interaktiv doskalar, multimedia taqdimotlar, elektron darsliklar va ta'limiy videolar o'quvchilarning diqqatini jalb etadi. Vizual va animatsion materiallar yordamida matematik tushunchalarni tushuntirish o'quvchilarning mavzuni tezroq anglashiga yordam beradi. Bu esa matematika fanini murakkab emas, balki qiziqarli va tushunarli fan sifatida qabul qilishga xizmat qiladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematika faniga qiziqishni oshirishda rag'batlantirish muhim o'rin tutadi. O'quvchining kichik yutuqlarini e'tirof etish, uni maqtash va qo'llab-quvvatlash orqali o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchi oshadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinfda og'zaki rag'batlantirish, ijobiy fikrlar bildirish va qo'llab-quvvatlovchi munosabat o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Xatolar

ustida ishlash jarayonida o'quvchini tanqid qilish emas, balki yo'naltirish va tushuntirish muhim ahamiyatga ega.

Matematika faniga qiziqishni shakllantirishda oila va maktab hamkorligi ham muhim omil hisoblanadi. Ota-onalarning farzandining ta'lim jarayoniga bo'lgan e'tibori, uni qo'llab-quvvatlashi va rag'batlantirishi o'quvchining matematika faniga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi. Uy sharoitida oddiy matematik mashg'ulotlar tashkil etish, kundalik hayotdagi hisob-kitoblar orqali matematikaning amaliy ahamiyatini ko'rsatish o'quvchilarning bu fanga bo'lgan qiziqishini yanada oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematika faniga bo'lgan qiziqishni shakllantirish va rivojlantirish murakkab, uzoq muddatli va tizimli pedagogik jarayon hisoblanadi. To'g'ri tanlangan metodlar, interfaol va o'yin texnologiyalari, ko'rgazmali vositalar, zamonaviy axborot texnologiyalari hamda o'qituvchi va ota-onalar hamkorligi orqali matematika faniga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantirish mumkin. Bu esa kelajakda bilimli, mustaqil fikrlaydigan, mantiqiy tafakkurga ega va raqobatbardosh shaxslarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar (snoskalar)

1. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2017.
3. Qodirov A., Saidov O. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Ishmuhamedov R.J. Ta'limda interfaol metodlar. – Toshkent: Innovatsiya, 2020.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti. – Toshkent, 2021.

6. Vygotskiy L.S. Bolalar psixologiyasi. – Moskva: Pedagogika, 2016.
7. Leontev A.N. Faoliyat, ong va shaxs. – Moskva, 2015.